

3 Қашықтықтан білім беру технологиялар бойынша оқу процесін ұйымдастыру қағидалары, ҚР Білім және ғылым министрінің 20.03.2015 № 137 жылғы бұйрығы 05.06.2019 № 259 бұйрығымен жаңа редакцияда – Нұр-Сұлтан: Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі, 2019. – 9 б.

4 Сакаева А.Н. Повышение качества профессиональной подготовки студентов в процессе дистанционного обучения, дисс. на соискание ученой степени к.п.н. – Караганда КарГУ им.Е.А.Букетова, 2009, - 201 б.

5 Демкин В.П., Можяева Г.В. Технологии дистанционного обучения. – Томск: Изд-во Томского университета, 2003.

6 Положение об организации учебного процесса по кредитной системе обучения в Казахском агротехническом университете им. С.Сейфуллина. – Астана: Изд-во КАТУ, 2016 – 12 б.

ӘОЖ 37. 026

МРНТИ 14. 25. 07

<https://doi.org/10.51889/2020-1.1728-5496.11>

Г.Р. Бахтиярова¹

¹ Қ. Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік мемлекеттік университеті,
Ақтөбе қ., Қазақстан

ЦИФРЛЫҚ ДӘУІРДЕ ОҚЫТУ ДИЗАЙНЫН ҚҰРУДА ИНТЕРБЕЛСЕНДІ ӘДІСТЕРДІ ПАЙДАЛАНУДЫҢ ЖОЛДАРЫ

Аңдатпа

Мақала мазмұнында бүгінгі цифрлық дәуір талаптарына орай жоғары оқу орындарында оқыту мен білім берудің қайта зерделеніп, зерттелуінің маңызы туралы баяндалады. Бұл міндет қазіргі цифрлық дәуірде ЖОО-да білім беру сапасын арттыру мен тиімді оқыту дизайнын құрудағы әлемдік дидактика теориялары мен тәжірибелерін негізге ала отырып, озық үлгілерін игеру арқылы ғана жүзеге аспақ. Автор бүгінде педагогиканың қайта зерделенуінің қажеттілігінің негізгі себебі медиабілім беру жүйесінің дамуы мен цифрлық технологиялардың дидактика теориясы мен тәжірибесіне қарқынды түрде енуінде деп түсіндіреді. Әлемдік педагогика деңгейінде ғалымдар көтерген онлайн оқыту мен оқу мүмкіндігі және виртуалды білім алудың барлық дағдыларын, цифрлық технологиялардың тәжірибеде кең ауқымда толық қолданылуын жүзеге асыруға баса назар аудару қажеттілігі туралы сөз етіледі. Жүргізілген талдаулар негізінде автор тәжірибеде қолданған ақпараттық технологияларға негізделген интербелсенді оқыту мен оқу әдістерінің тиімділігі, маңызы туралы тұжырымдар жасайды.

Түйін сөздер: жоғары мектеп дидактикасы, жоғары білім беру, оқыту, оқыту дизайны, оқытудың (оқудың) әдіс-тәсілдері, интербелсенді әдістер.

G.R.Bakhtiyarova¹

¹K.ZhubanovARGU,
Aktobe, Kazakhstan

WAYS TO USE INTERACTIVE METHODS IN BUILDING LEARNING DESIGN IN THE DIGITAL AGE

Abstract

The content of the article provides information on the importance of studying and republishing education and training in higher education institutions in accordance with the requirements of modern digital time. This task in the modern digital world will be realized only through the development of advanced models based on the theory and practice of world didactics in the construction of effective design of training and improving the quality of education in universities. The author explains that today the main reason for the need to rethink pedagogy is the development of media education and the intensive introduction of digital

technologies in the theory and practice of didactics. We are talking about the possibility of online education and training raised by scientists at the level of world pedagogy, the need to focus on the implementation of all the skills of virtual education, the widespread use of digital technologies in practice. Based on the analysis, the author draws conclusions about the effectiveness and importance of interactive teaching and learning methods based on information technologies used in practice.

Keywords: didactics of Higher education, higher education, training, training design, methods and techniques of training (teaching), interactive teaching methods.

Г.Р. Бахтиярова¹

¹*кандидат педагогических наук (Ph.D.), доцент, АРГУ имени К.Жубанова,
г. Актобе, Казахстан*

ПУТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ В ПОСТРОЕНИИ ДИЗАЙНА ОБУЧЕНИЯ В ЦИФРОВУЮ ЭПОХУ

Аннотация

В содержании статьи описывается значение изучения исследования обучения и образования в высших учебных заведениях, в соответствии с требованиями современного цифрового времени. Эта задача в современном цифровом мире реализуется только за счет освоения передовых образцов, основанных на теории, практике мировой дидактики в построении эффективного дизайна обучения и повышения качества образования в вузах. Автор объясняет, что сегодня основной причиной необходимости переосмысления педагогики является развитие системы медиаобразования, а также интенсивное внедрение цифровых технологий в теорию и практику дидактики. Речь идет о возможности онлайн обучения на уровне мировой педагогики, необходимости акцентировать внимание на реализации всех навыков виртуального образования, широкого применения цифровых технологий на практике. На основе проведенных анализов автор делает выводы об эффективности, значимости методов интерактивного обучения и учения, основанных на применяемых в практике информационных технологий.

Ключевые слова: дидактика высшей школы, высшее образование, обучение, дизайн обучения, методы и приемы обучения (учения), интерактивные методы обучения.

XXI ғасыр цифрлық дәуір талаптарына орай кез келген ғылым саласының мазмұндық тұрғыдан қайта зерделенуі заңды құбылыс. Осы орайда адам капиталын жасақтаушы, адамды тәрбиенің тікелей «объектісі», әрі «субъектісі» ретінде қарастыратын педагогика ғылымының төртінші индустриялық төңкеріс (Клаус Шуаб) және технократиялық (Збигнев Бжезинский) заманда немесе ақпараттық қоғам мен байланыс қоғамында жаңа қырынан танылуының маңыздылығы артып отыр.

Елімізхалықаралық білім беру кеңістігіне енуде қазіргі таңда бірқатарнақты батыл қадамдар жасап, жоғары кәсіптік білім беру жүйесін реформалаудың түйінді бағыттарын нақтылауда. Отандық жоғары педагогикалық білім берудің ең өзекті мәселесі – бәсекелестікке қабілетті, еңбек нарығында сұранысқа ие, жан-жақты кәсіби мамандарды даярлауды қамтамасыз ету. Бұл міндет қазіргі цифрлық дәуірдеЖОО-да білім беру сапасын арттыру мен тиімді *оқыту дизайнын құруда*ғыәлемдік дидактика теориялары мен тәжірибелерін негізге ала отырып, озық үлгілерін игеру арқылы ғана жүзеге аспақ.

Әлем елдерінің қатарында бағалаудың барлық көрсеткіштері бойынша көшбастап тұрған Ұлыбритания, Австралия, Канада секілді елдердің ғалымдарынан құралған авторлар тобы (Ширли Агостино, Элен Битэм, Сью Беннетт, Люсила Карвальо, Грайе Конол, Джеймс Дэльзиэль, Сара де Фрейтас, Рэйчел Хелен Эллауэй, Питер Гудиер, Дерек Хардинг, Барри Харпер, Джон Г.Хедберг, Брюс Ингрэхэм, Кристофер Р.Джонс, Дженнифер Джонс, Агнес Кукульска Хульме және т.б.) педагогиканың дәл қазіргі уақыт шеңберіндегі атқаратын негізгі қызметін қайтадан жан-жақты зерделей келіп, «Педагогиканы цифрлық дәуірде қайта зерделеу. XXI ғасырдағы оқыту дизайны» атты еңбекті ұсынды [1, 10-16-б.].

Әлем назарын аударған аталмыш еңбекте ғалымдар «Педагогика» терминіне қатысты бірнеше анықтамаларды қайта жүйелей келіп, кейбір ұғымдардың бүгінгі уақыт талабына сай педагогика ғылымының атқаратын функцияларын толық, әрі жеткілікті деңгейде қамтымайтындығын ескертеді. Сонымен қоса, сарапшы-практиктер жаңа мазмұнға сай «педагогика» термині күрделенді дей келіп,

«Ол білім беру және оқыту саласындағы іс-әрекетті білдіреді дегеннен бөлек, біздің қалай ойлайтынымыз бен сөйлейтініміз, осы әрекетпен айналыспай жатып,оны қалайша жоспарлап құрылымдайтынымызды сипаттау үшін де қолданылады. Бұл біздің пайымдауымызша бүгінгі жоғары мектеп жағдайында «қалай оқытамыз?» деген сауалға жауап іздеуімізді түрлі қырынан зерттеп, зерделеу қажеттігін аңғартады. Сонау тәрбие тарихындағы Платон заманынан бері түрлі кезеңдегі ойшылдар, ағартушы-ғалымдароқыту мен білім берудің нақты теорияларымен қатар, әдіс-тәсілдерін өз алдына талдап, ғылымда жеке сұрақ ретінде де ұсынып келеді. Яғни педагогика оқу, білу тәсілдерінен бөлек, оның жүзеге асыру амалдарын да қамтиды. Басқа да қолданбалы пәндер тәрізді педагогика біздің тәжірибеге байланысты түсінігімізге (теорияның «дәлелдемелік» негізі») және алған теориялық білімімізді іс жүзінде қалайша қолданатынымызға тығыз байланысты» деген анықтамалық тұжырым береді.

Зерттеуші Элен Битэм мен Рона Шарп бастаған ғалымдардың барлығының дерлік бүгінде педагогиканың қайта зерделенуінің қажеттілігінің негізгі себебі *медиабілім* беру жүйесінің дамуы мен цифрлық технологиялардың дидактика теориясы мен тәжірибесіне қарқынды түрде енуінде деп түсіндіреді. Олардың пайымдауынша, цифрлық технологияларды қолдану арқылы білім беру мен оқытуға арналған жаңа контекстерді жасау әлеуметтік-экономкалық дамудың талабы.

Әрине,зерттеушілер пікірімен толық келісеуге болады,өйткені, бұл пайымдаулар *бізгебіріншіден*, отандық білім беру жүйесі мен педагогика ғылымының алдындағыбірқатар міндеттердің шешім табуы жаңа қоғамдық құбылыстар мен адам тәрбиесін зерттейтін ғылым арасындағы терең байланыс заңдылығын түсіндіріп қана қоймай, осы бағыттағы ғылыми-әдістемелік ізденістердің қоғамдық, әрі ғылыми маңызын да айқындап береді, *екіншіден*, педагогика ғылымының жан-жақты, тереңнен талдануына, оның салаларының (дидактика, оқыту әдістемесі) атқаратын функцияларының кеңінен қарастырылып, жаңа бір деңгейге көтерілуіне мүмкіндік береді [1, 22-23 б.].

Осы орайда «Ең алдымен, білім беру жүйесінің рөлі өзгеруге тиіс. Біздің міндетіміз – білім беруді экономикалық өсудің жаңа моделінің орталық буынына айналдыру. Оқыту бағдарламаларын сыни ойлау қабілетін және өз бетімен іздену дағдыларын дамытуға бағыттау қажет», деген қоғамдық талап бүгінгі кәсіби білім беру ісінің сапалығына баса көңіл бөлудің маңыздылығын айқындап берумен қатар, отандық жоғары мектеп педагогикасының алдына жаңа міндеттер қойып отыр [2].

Бүгінде әлем ғалымдары *онлайн оқыту(оқу) мүмкіндігі* мен виртуалды білім берудің барлық дағдыларын, онлайн және виртуалды білімдерді игерудің мүмкіндіктері мен цифрлық технологиялардың, яғни, интернеттің кең ауқымда толық қолдануына баса назар аударуда. Сондықтан да, оқыту (оқу) процесін дәл қазіргі сәтте медиа жүйелерді, әсіресе, интернетті қолданып жүзеге асыруымыз тиімді, әрі уақыт талабына сай тұлға бойында медиамәдениетті қалыптастырып, адамгершілік қасиеттерді тәрбиелеу мен оның рухани-мәдени дамуына ықпал етуде онлайн, вертуалды, цифрлық технологиялардың барлық мүмкіндіктерін пайдалану – тұлғаны уақыт талабына сай жан-жақты, үздіксіз тәрбиелеу мен әлеуметтендіру процесінің негізі бола алатыны да еш күмән тудырмайды.

Осы жайттар бізге «Жоғары мектеп педагогикасы» ғылымы дәлірек айтқанда жоғары мектеп дидактикасы білікті, іскер мамандарды даярлауда өз мазмұнын жаңалап, жетілдіруге, инновациялық ғылыми-әдістемелік ізденістерге ден қоюмен қатар, жоғарыда атап өтілген әлемдік педагогиканың тәжірибесі мен ұстанымдарын негізге алып, пайдалануға көңіл бөлу қажеттілігін айқын көрсетіп отыр.

Қашанда жоғары мектеп студенттерінің сапалы білім алып, білікті маман болып қалыптасуы, әрине, ең алдымен әдістемелік талаптарға сай дұрыс ұйымдастырылған оқыту процесіне, білім мазмұнына сай таңдалған оқыту формасы мен құрылымына байланысты. Бүгінгі біздің ойымызға арқау болып отырған *цифрлық дәуір жағдайындағы педагог кадрлар даярлауды жүзеге асырып отырған ЖОО-да оқыту дизайнын құрудағы интербелсенді әдістерді пайдаланудың жолдарын айқындауда* оқытушы ең алдымен мақсатқа сай оқыту мен оқудың белсенді әдіс-тәсілдерін, құралдарын жоғары мектеп дидактикасының бүгінгі жаңа талаптары мен студенттер психологиясына сай мақсатты, саналы түрде таңдап, ұтымды қолданудың жолдарын жүзеге асыруды ойластыруы тиіс. Демек, оқытушы ЖОО-да *оқыту дизайнын құрып*, жоспарлаумен қатар, сол жобаны шебер жүзеге асырғанда ғана жан-жақты кәсіби құзыреттілігі қалыптасқан білікті маман тұлғасын қалыптастыруға қол жеткізе алмақ.Бұл орайда бізоқу аудиториямызбен байланысымыздағы басты мақсат және қалай бірлесіп ойлайтынымыз бен қарам-қатынас құратынымыз (сөйлейтініміз), осы әрекетті тәжірибеге енгізбей тұрып, оны қалайша жоспарлап кезең, кезеңмен құрылымдайтынымыз, өтілетін сабақ

формасы мен әр дидактикалық кезеңге сай таңдалған оқыту (оқу) амалдары мен құралдарын анықтап, нақты белгілеп алу маңызды екенін ескергеніміз жөн. Өйткені алынатын нәтиже бізге алдын ала білім берудің қай деңгейінде болмасын дидактиканың басты мәселесінің бірі «қалай оқыту керек?» деген сауалға дұрыс, жан-жақты ойластырып, дәл жауап беруге деген талпынысымыздан көрінеді.

Бұл орайда педагогикалық процесс құрылымындағы кез-келген педагогикалық (оқыту, оқу) әдіс-тәсілдер бұл тұлғаны қайсыбір социумда әрекетке бастайтын жетекші құрал, тұлға іс-әрекетін ұйымдастырып, жүзеге асырушы амал болып табылады. Бүгінгі тәжірибеде цифрлық дәуір талаптарына жауап беруші педагогикалық процесте білім алушыларды белсенді танымдық қызметке бастайтын, олардың түрлі деңгейдегі іс-әрекет нәтижесін көруге деген ынтасын арттырып, қызығушылығын оятатын да осы ұтымды таңдалған дидактикалық әдіс-тәсілдер екені сөзсіз. Сондықтан да, жоғары мектептегі оқыту (оқу) процесін ұйымдастыру әдістері бұл болашақ маман тұлғасы қалыптасуындағы танымдық белсенділікті арттырудың кепілі ғана емес, ең алдымен, оқытушының педагогикалық дизайнерлік шеберлігінің көрінісі, екіншіден, білім алушылардың әр қырынан жетіліп, тұлғалық тұрғыдан жаңа мүмкіндіктерінің ашылуына қажетті орта қалыптастырушы әлеуметтену процесінің негізгі қоғаушы күші, құралы.

Алыс, жақын шетелдер мен отандық ғалымдар көзқарасы бойынша: «Қазіргі уақытта кез келген **оқыту әрекетіне қойылатын талап** – адамға белгілі бір дағды, қабілет пен машықты игерту, яғни оқыту нәтижесінде адам тек теориялық білім алумен ғана шектелмей, қандай да бір әрекетті жүзеге асыруды үйренуі тиіс. Бұл ретте оқытудың дәстүрлі формаларын пайдалану жеткіліксіз. Керісінше, әрекетке бағытталған оқыту тәсілдерін пайдалану, интерактивті әдістемелерді қолдану әлдеқайда тиімді екендігі дәлелденуде» [3, 3 б.].

Осы орайда біз ең алдымен бүгінгі идеямызға арқау болып отырған жетекші «оқыту әдісі» ұғымына тоқталсақ, жалпы «**әдіс**» – термині грек сөзі «**methodos**» шынайылыққа, ақиқатқа алып баратын жол немесе мақсатқа жетудің жолы деген мағынаны білдіреді [4, 73 б.]. Ал әр оқытушының педагогикалық-дизайнерлік шеберлігінің айқын көрініс табуына кепілдік беретін ерекше құрылымға ие тұтас процесс, ол – педагогикалық процесс. Ал ол процестің құрылымындағы маңызды құрамды компонент те осы **оқыту әдіс-тәсілдері** болып табылады.

Бүгінгі ғылым (педагогика, дидактика) теориясында оқыту әдістері ұғымына берілген анықтамалар жүйесінің көптігі, бұл мәселені дидактика тарихының түрлі кезеңінде, дәстүрлі жүйеде де түрлі қырынан қарастырушылардың аз болмағандығын дәлелдейді.

Сан алуан ғылыми көзқарастар жүйесін талдай келіп, біз **оқыту әдістері** – бұл қойылған дидактикалық мақсаттар мен міндеттерге жетуге бағытталған оқытушы мен білім алушылардың бірлескен мақсатты, саналы реттелген педагогикалық шығармашылық іс-әрекеті амалдарының жиынтығы, - деп тұжырымдаймыз. Өйткені педагогикалық процестің сапалы өтуінің кепілі екі жақты (оқытушы мен студент арасындағы) жауапкершілікті талап ететін қарым-қатынас.

Қазіргі кезде оқыту процесінде дәстүрлі негізден бастау алған **әдістер** жүйесі мен олардың топтастырылуына (И.Ф.Харламов, М.А.Данилов, Б.П.Есипов, М.Н.Скаткин, И.Я.Лернер, Ю.К.Бабанский, Р.Г.Лемберг және т.б.) қатысты көзқарастар түрліше. Соңғы кездері дидактика теориясы мен практикасында жаңа қоғамдық-әлеуметтік қажеттіліктерден туындаған оқыту мен оқу талаптарына сай оқыту әдістері **дәстүрлі және интербелсенді (интерактивті)** деп ажыратылып жүр.

Жалпы оқытудағы **инновациялық әдістер** – «оқытушы – білім алушы (студент)» жүйесіндегі өзара танымдық жұмыстардың жаңа әдістерімен сипатталатын, оқу материалдарын меңгертудегі (меңгерудегі) тәжірибелік жұмыстардағы жаңалық. Әсіресе, олар оқыту(оқу) мақсатымен, белсенді шығармашылық қызметпен өте тығыз байланысты. Ал бұл оқытушының педагогикалық дизайнерлік шеберлігінің, оқыту қызметінің өзіндік ерекше техникасының көрінісі деуге толық негіз бар.

Интербелсенді (интерактивті) әдістер туралы сөз еткенімізде алдымен, **интерактив** – сөзінің мағынасын түсіну шарт, ағылшын тілінен аударғанда («Inter» – бұл «өзара», «act» – «әрекет жасау») – біреумен тығыз қарым-қатынасты болу, онымен бірлесе әрекет жасау, диалог құру, әңгімелесу мағынасын білдіреді [5, 5 б.].

Осы орайда әдістер тобын топтастырып жүрген ғалымдар мен әдіскерлердің түрлі көзқарастары бар. Бізде осы көзқарастарды негізге ала отырып, өз тәжірибемізде кеңінен қолдау тапқан **интербелсенді (интерактивті)** оқыту әдістерін былайша жүйелеп ұсынамыз: проблемалық дәрістер; проблемалық семинарлар; тақырыптық пікірталастар; дөңгелек үстелдер; миға шабуыл; ойлаудың б қалпағы атты стратегия; ойын әдістері: рөлдік және іскерлік ойындар, педагогикалық ойын жаттығулары (глоссарий, кроссворд, кесте толтыру, және басқалары); жобалау; кейс-стади;

тренингтер; рефлексия; видео-презентациялар; ассоциограмма; эссе; «SWOT» талдау әдісі және т.т. көптеп атауға болады [3; 6]. Бұл аталған оқытудың белсенді әдістерінің қайсыбірін болмасын ЖОО-да кәсіптендіру пәндерін меңгертуде кеңінен қолдануға болады.

Оған оқыту тарихынан бастау алған бүгінгі өз тәжірибемізде кеңінен қолдау тауып жүрген *ақпараттық қоғам жағдайындағы дәстүрлі, цифрлық (бағдарламалық) оқыту мен проблемалық оқыту* жүйесіндегі үйлесімділіктің болуын маңызды деп білеміз. Өйткені қай диактикалық жүйенің немесе педагогикалық технологияның болмасын өзіндік ұтымды қырының болуымен қатар, ұтымсыз қырларының бар екенін де есте ұстағанмыз жөн. Педагогикалық процестегі *мақсатекі жақты танымдық әрекет (оқыту↔оқу) барысындағы* біздің бағдарымызды дәл анықтап беріп отырса, ал қойылған мақсатқа жетудің жолын жоғары мектепдидактикасының қағидаларына сай, саналы түрде таңдалған **оқытудың әдіс-тәсілдері** ғана қамтамасыз ете алады. Бүгінгі педагогиканың *білім берудің озық технологияларын жоғары мектептердің тәжірибесіне енгізудегі бағдарыда көп жағдайда цифрлық дәуір талабына сай оқыту дизайнын құрудағы интербелсенді оқыту (оқу) әдістерімен сабақтастық пен үйлесімді байланыс табудан көрінеді.*

Сондықтан біз де өз тәжірибемізде уақыт талабына сай *интербелсенді әдістерді пайдаланудың тиімді амалдарын ойластырып, пайдаланудың жолдарын анықтауға талпынып келеміз.*

Осы орайда, біз тәжірибеде: «Педагогика», «Педагогика тарихы», «Этнопедагогика», «Медиапедагогика» және т.т. курстар бойынша болашақ педагог-психолог мамандарға әр пәннің білім мазмұнының ерекшелігін ескере отырып, тақырыптарды меңгертуде *дәрістерді цифрлық (бағдарламалық) қоғам талаптарымен үйлесім тапқан түрлі интербелсенді оқыту әдістерін қолдана отырып ұйымдастырудың тиімділігіне көз жеткіздік.* Өйткені, тәжірибеде түрлі дидактикалық міндеттерді шешу жолында тиімді таңдалған әдістер көмегімен студенттердің *жеке, топтық белсенді танымдық іс-әрекетін* қалыптастыруда ғылыми дерек көздерімен жұмыс жасау дағдыларын арттырып, әрі кәсіби білім, біліктерді шығармашылықпен игертуде ақыл-ой қабілеттерінің табиғи бірлікте дамуын жүзеге асыруды қамтамасыз ету мүмкін болады. Алдын ала келісіліп, ұсынылған және оқыту моделі мен дизайны шығармашылық тұрғыдан жоспарланып, құрылған онлайн және виртуалды білімдерді игерудің мүмкіндіктері мен цифрлық технологиялардың көмегімен оқытуда *жобалар, ассоциограммалар құру, ойындар өткізу, презентациялар, видео материалдарды өңдеп, дайындау барысы* білім алушыларға өз тұжырымдарын жасап, ұсыныстар айтуда мол мүмкіндіктер берді. Осындай сипатта өтілген дәрістер, семинарлар-практикалық сабақтар студенттердің жеке белсенділіктерін арттырып қана қоймай, өз ұсыныстарын, талап-тілектерін еркін айтуға, алыс, жақын шетел ғалымдары мен отандық ғалымдар еңбектеріндегі ғылыми көзқарастарды салыстырып, өзіндік тұжырымдар жасауға, тақырыптық *слайд-презентациялар* дайындауға, сөздіктермен *Case-study*, ғылыми тақырыптық *жобажұмыстарын құруға, рефлексия* жүргізіп, білім мазмұнына сай *гlossарилер* жүйесін жасақтап отыруға жетелейді.

Бір есекеретін жайт әр оқытушы ағымдағы дәрістерді, семинар-практикалық сабақтарды өткізуде студенттер тобына ұсынатын шешімін табуы тиіс теориялық сұрақтар мен практикалық тапсырмалар жүйесін алдын ала ойластырып, нақты іріктеу жасап отыруы маңызды. Бұл орайда біз өз тәжірибемізге сүйеніп *дәріс, практикалық сабақтарда, СӨЖ, ОСӨЖ-да жеке тұлғаның танымдық белсенділігін арттырудың баға жетпес құралы ретінде ақпараттық-коммуникациялық технологиялар мен сыни тұрғыдан ойлау және ойын технологияларына негізделген оқытудың интербелсенді әдіс-тәсілдерін пайдалану тиімді деп білеміз.*

Лекция және семинар-практикалық сабақтар жалпы ЖОО қабырғасында мамандық бойынша өзекті проблемаларды игеру мен меңгеруде түрлі теориялық-практикалық мәселелерді жан-жақты талдап, бекітуді көздейтін ерекше сабақ түрлері.

Осы орайда белсенді бір оқыту әдісі – *онлайн жүйеде өткізілетін «лекция-конференция»* екендігін айта аламыз. Конференцияны бір жақтың сұрақтар қойып, екінші тараптың жауап беруі деп түсінген жөн. Мұндай лекциялар студенттерде проблемалық мәселелерді көтеріп, сұрақ қою білігін қалыптастыруға, өз бетінше ойлануға бағытталады. Ал **сұрақ қою** – таным процесінің тиімді тәсілдерінің бірі, ол студенттердің оқу материалын игеруі және оны практикалық тұрғыдан қолдана білу деңгейін көрсетеді.

Мысалы біз тәжірибемізде ҚазҚызПҰУ-нің «Жалпы педагогика» кафедрасымен әріптестік қатынас орната отырып, магистранттар аудиториясында «Педагогика» пәні бойынша онлайн жүйеде лекция-конференция өткіздік. Нәтижесінде біз екіжақты байланыс орнатып қана қоймай, магистранттар аудиторияларының бірі біріне сұрақтар қойып, пікір алмасуына, ортақ тұжырым

жасауға, ғылыми-зерттеу мәселелері бойынша алдын-ала ізденіп, ойларын ортаға салуға да зор ықпал етіп, танымдық белсенділікті арттыруда нақты нәтижелерге қол жеткізіп, жаңа бастамаларға бағыттайтын идеялар туғыза алдық дей аламыз.

Жалпы ЖОО-да дәрістер, семинарлар өткізуде бүгінгі ақпараттық оқыту технологиясының мүмкіндігі мол, мұнда алдымен күрделі жаңа ғылыми көзқарастарды, ғылыми ұғымдар жүйесін меңгертуде интерактивті тақта мүмкіндігін ұтымды пайдалана отырып презентациялар жасауды жүзеге асыруда өте тиімді. Сонымен қатар, «әңгімелеу» әдісін «топтық әңгімелесу», «диалог» әдісімен сабақтастықта өрбіткен жөн деп білеміз. Бұл орайда *ақпараттық оқыту технологиясы мен оған негізделген оқытудың түрлі белсенді әдістерінің де кешенді қолданыс табуының рөлі ерекше.*

Жалпы педагогиканы цифрлық дәуірде қайта зерделеу мен ХХІ ғасырдағы оқыту дизайнын ақпараттық-коммуникациялық және өзге де технологиялармен сабақтастықта құру *біріншіден*, кәсіптік білім мазмұнын меңгертуге қажетті ОӘК мен оқулықтарды, оқу құралдарын цифрландыруға жол ашып, мол мүмкіндіктер береді. Бұл орайда біз өз жұмысымыздың нәтижесі ретінде «Дәстүрлі педагогикалық мәдениет тарихы» атты авторлық электронды оқу құралының жарық көргенін, оның негізінде элективті оқу курсы бағдарламасының жасалып, жоғары мектептің оқу процесіне енгізуге қол жеткізгенімізді айта аламыз[7] (ҚР Әділет министрлігінде тіркелген. Куәлік №1182. 30.05.2017ж.).

Екіншіден, тәжірибеде ақпараттық технологияға негізделген түрлі интербелсенді әдістер мен тәсілдерді пайдалануға мүмкіндіктер береді. Әсіресе көрнекілік әдістеріне негізделген *презентациялар* кешенін жасақтауда өте тиімді. Бүгінде бұл әдісті оқыту процесін жобалауда ЖОО тәжірибесінде қолданбайтын профессор-оқытушылар кемде кем.

Үшіншіден, осы көрнекілік әдісінің бір түрі – *демонстрациялау* барысында әсіресе, «Педагогика», «Медиапедагогика» пәндерінен түрлі сабақ формаларын өткізуде видео материалдарын ютуб каналынан алып, презентация мазмұнын сабақ тақырыбына сай өңдеп, енгізуде кеңінен пайдалану мүмкіндігі бар. Сонымен қатар ақпараттық технологиялар білім алушылардың өз беттерінше шағын видео-роликтерді дайындап оқу процесінде пайдалануларына, түрлі білім порталдары мен әлеуметтік желілер мүмкіндіктерін пайдалануға қолайлы жағдай туғызады. Бұл білім алушылардың өз беттерінше СӨЖ, ОСӨЖ-да танымдық тапсырмаларды орындап, шығармашылық тұрғыдан жаңа ізденістеріне жол ашады.

Төртіншіден, арнайы бағдарламалар көмегімен білімнің сапасын бақылау материалдарын электронды форматқа көшіру арқылы сабақ мақсаттарына сай пайдалануға болады. Мәселен, «Quizmaker» бағдарламасы арқылы ағымдық және аралық бақылау тестерін құрастыруға болады. Тиімді бағдарламаның бірі – Kahoot.Бағдарлама түрлі деңгейдегі тест тапсырмаларын құрудаөте ұтымды. Тәжірибеде семинар-практикалық сабақты қорытындылау мақсатында осы Kahoot-тест бағдарламасын пайдалануға болады. Демек, **блиц (тест) оқу ойындары** – қысқа мерзімді шағын ойындар, олар студенттердің нақты біліктері мен дағдыларын дамытып, бекітуге бағытталады. Біз тәжірибеде түрлі тақырыптарда үлкен экрандағы «**Педагогикалық ойын**» мазмұнын әр сабақ тақырыбына сай құрып, арнайы ұяшықтар арқылы жасырылған сұрақтарға жауап беру арқылы өткен сабақ материалы мен жаңа өтілген дәріс материалының арасындағы сабақтастықты сақтап тұжырымдауды жүзеге асырудың тиімділігін аңғардық.

Бесіншіден, ақпараттық технологияның тағы бір мүмкіндігі әлеуметтік желілер арқылы ақпараттарды білім көзіне айналдыру мүмкіндігінің болуымен қатар, интернет желісі, Skype (скайп) байланыс бағдарламасы арқылы қашықтықтан оқытуды ұйымдастырып (*тәжірибеде алыс-жақын мемлекеттерде академиялық ұтқырлық бойынша білім алуға барған студенттермен байланыс орнатуда*), реттеуге алысты жақындату мен оқу аудиториясының шеңберін кеңейту мүмкіндігін туғызатынын ерекше айтуға болады.

Сонымен тұжырымдай келе айтқанда әр оқытушының кәсіби шеберлігінің айқын көрініс табуына кепілдік беретін педагогикалық процесс дизайнын құруда ұтымды қолданыс тапқан **интербелсенді әдістер** оқу пәндерініңсапалы меңгертілуін жүзеге асырудың жолдарын анықтауға;ЖОО-дағы оқыту процесін ұйымдастыруда түрлі педагогикалық технологияларды және интерактивті әдістерді кешенді, әрі үйлесімді пайдалануға; білім алушылардың бойындағы тұлғалық және кәсіби сапалар мен қасиеттерді (бір командада жұмыс істеу, сыни тұрғыдан ойлау, жауапкершілік, танымдық қызметтегі табандылық, бастаған істі аяғына дейін жеткізу және т.б.) қалыптастырып, тәрбиелеуге; үздіксіз инновациялық педагогикалық көзқарастарды меңгеріп, тәжірибеде пайдалану арқылы білім алушылардың бойында кәсіби бәсекеге қабілеттілікті арттыруға;

білім алушыларды түрлі танымдық ақпараттар көзімен жұмыс істеуге машықтандырып, олардың академиялық мәдениеті мен жауапкершіліктерін тәрбиелеуге; білім алушылардың оқу процесіндегі өз-өзіне деген сенімдерін қалыптастырып, өз бетінше білім алу дағдылары мен іскерліктерін қалыптастыруға бағыттап отырады.

Қорта айтқанда бүгінгі цифрлық дәуірдің ғылыми жетістіктері мен жаңа мүмкіндіктерін жас ұрпақ тәрбиесі мен тұлға әлеуметтенуінде тиімді қолданудың ғылыми-практикалық негізі мен педагогикалық алғышарттарын жасап, жетілдіру ғана маңызды емес, ең алдымен ХХІ ғасыр педагогикасы үшін адамдық капиталды дамытуда құндылықтар мен қасиеттерді тұлға болмысында сақтап қалудың бірден бір әлеуметтік-педагогикалық, психологиялық имунитетін қалыптастыру құралы ретінде де тиімді қолдана алуымыз маңызды екенін ескеруіміз шарт.

Пайданылған әдебиеттер тізімі:

1 Элен Битэм, Рона Шарп. Педагогиканы цифрлық дәуірде қайта зерделеу. ХХІ ғасырдағы оқыту дизайны. – Алматы: «Ұлттық аударма бюросы» қоғамдық қоры. – 2019 жыл. – 328 б.

2 Қазақстанның үшінші жаңғыруы: жаһандық бәсекеге қабілеттілік. ҚР Президенті Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. // Егемен Қазақстан, 2017 ж. 31 қаңтар. №20 (29001).

3 Тренерлік шеберлік мектебі (семинар-тренингтерді жүргізудің әдістемесі) тренингінің материалдары. Тренерлер: Мамырбеков А.М., Азатов А.А. – Алматы. 2013. – 22 б.

4 Педагогика и психология высшей школы: Учебное пособие. Под ред. М.В. Булановой-Топорковой. – 3-е изд. – Ростов н/Д: Феникс, 2006. – 512 с.

5 Әлімов А.Қ. Оқытудағы интербелсенді әдіс-тәсілдер. Интербелсенді оқу әдістемесін мектепте қолдану. Оқу құралы. – Астана: «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы. 2014. – 188 б.

6 Педагогика в схемах и таблицах: учеб. пособие. А.М. Руденко. – Ростов н/Д: Феникс, 2016. – 303 с.

7 Бахтиярова Г.Р. Дәстүрлі педагогикалық мәдениет тарихы. Электронды оқу құралы. Ақтөбе, 2016. CD. (ҚР Әділет министрлігінде тіркелген. Куәлік №1182. 30.05.2017ж.)

МРНТИ 14.35.09

<https://doi.org/10.51889/2020-1.1728-5496.12>

Мизанбеков С.К.¹, Кульбаева А.Ж.², Махметова А.Б.³

¹²Казахский национальный университет им. аль-Фараби,
³преподаватель Языкового центра
Университет международного бизнеса (UIB)

ИНФОРМАЦИОННО-ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ ПРОСТРАНСТВО ВУЗА КАК СОВРЕМЕННАЯ ТЕНДЕНЦИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ

Аннотация

Статья посвящена актуальной проблеме формирования информационно-коммуникационной компетентности (ИКТ-компетентность) будущих учителей русского языка и литературы. Использование электронных образовательных ресурсов позволяет обеспечить высокую информативную емкость учебно-языкового материала и способствует созданию оптимальных условий для подготовки будущих специалистов.

Статья представляет собой анализ и обобщение понятия ИКТ-компетентности будущего специалиста, осуществляющего свою профессионально-педагогическую деятельность в современном информационно-образовательном пространстве. Рассмотрены потенциальные возможности электронных образовательных ресурсов и практическое использование приемов и навыков деятельности в информационной образовательной среде в контексте будущей профессиональной деятельности.

Авторы предлагают осуществлять формирование базового уровня ИКТ-компетентности в рамках дисциплины «Инновационные технологии преподавания русского языка», используя компетентностно-ориентированную образовательную модель формирования компетенции обучаемого